

Łukasz Żywek

Internetowe katalogi zbiorów w muzeach polskich

Niepodległość i Pamięć 22/3 (51), 279-310

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Łukasz Żywek

Muzeum Niepodległości w Warszawie

Internetowe katalogi zbiorów w muzeach polskich¹

1. Wprowadzenie

W ostatniej dekadzie XX wieku rozpoczął się w Polsce ogromny postęp w dziedzinie informatyzacji. Z czasem zmiany nabrały coraz większego tempa. Komputery wkroczyły również do pracowni muzealnych stając się po pewnym czasie jednym z głównych narzędzi współczesnego muzealnika. Z pomocą odpowiednich programów udało się usprawnić procesy inwentaryzacyjne. Karty naukowe, które dotychczas pochowane były w szufladach, zostały przeniesione do pamięci komputerów. Przez długi czas dostęp do tak stworzonych baz danych był jednak ograniczony.

Z czasem polskie muzea dostrzegły możliwości, jakie daje Internet. Strony www instytucji kulturalnych stały się nie tylko źródłem podstawowych informacji praktycznych dla zwiedzających, ale zaczęły być również wykorzystywane do promowania własnych zbiorów. W chwili obecnej praktycznie każde większe muzeum prezentuje większą lub mniejszą część zgromadzonych w nim zabytków za pomocą internetowych galerii zdjęć oraz wirtualnych wystaw. Równocześnie zaczęły pojawiać się projekty, które zaspokajały potrzeby bardziej wymagających użytkowników: studentów, naukowców i pasjonatów. Mowa tu o internetowych katalogach zbiorów, zwanych także e-katalogami lub też katalogami *online*. Tworzenie publikacji o charakterze katalogowym jest jednym z ważniejszych elementów pracy każdego muzealnika

¹ Podstawą artykułu jest praca zaliczeniowa w ramach XIII cyklu Podyplomowego Studium Muzealniczego w Instytucie Historii Sztuki Uniwersytetu Warszawskiego.

zajmującego się zbiorami. Jednakże przeniesienie odpowiednich metadanych oraz stworzenie odpowiedniej struktury katalogu niesie za sobą szereg wyzwań, których nie wszystkie muzea chcą się podjąć.

Celem niniejszego opracowania jest ukazanie aktualnego stanu opracowania internetowych katalogów zbiorów w muzeach polskich. Dotychczas nie ukazała się żadna publikacja, która dawałaby całościowy pogląd na ten temat. Dzięki poniższemu zestawieniu za kilka lat możliwa będzie jego aktualizacja, która pozwoli na zestawienie zmian, jakie zaszły od roku 2014. Ponadto w kolejnym rozdziale omówione zostały najczęstsze trudności, które mogą zniechęcać kolejne instytucje do rozpoczynania projektów digitalizacyjnych, a ściślej do uruchamiania na swoich stronach e-katalogów.

2. Internetowe katalogi zbiorów w muzeach polskich

Podstawą do opracowania wykazu muzeów, które udostępniają w Internecie informacje o swoich zbiorach w formie katalogu stała się lista placówek opublikowana przez Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zabytków (NIMOZ)². W bazie tej znalazło się 519 muzeów państwowych, samorządowych oraz prywatnych, których statut lub regulamin są uzgodnione z Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Każda z oficjalnych stron tych instytucji, o ile taką posiadały, została przejrzana pod kątem występowania katalogu elektronicznego. W przypadku kiedy bazy muzealiów nie były w żaden sposób skorelowane ze stroną główną www, nie zostały uwzględnione w niniejszym zestawieniu. Ponadto nie wzięto pod uwagę zbiorów prezentowanych w formie galerii zdjęć oraz katalogów typu bibliotecznego. Aby publikacja katalogowa mogła być w pełni użyteczna powinna prezentować całość zbiorów lub chociaż jej kompletną część skupioną w ramach oddzielnej kolekcji bądź działu. Niestety, większości polskich muzeów nie udało się tego osiągnąć, dlatego analizie poddane zostały również katalogi cząstkowe. Na podstawie takich kryteriów udało się ustalić grupę 18 muzeów, które udostępniają swoje zbiory w formie katalogu internetowego. Ilość pozycji, a także kompletność opracowania całego zasobu obrazują dane zestawione w poniższej tabeli:

² <http://nimosz.pl/pl/bazy-danych/wykaz-muzeow-w-polsce> (dostęp: 15.08.2014).

l.p.	Muzeum	Muzealia skatalogowane (stan na 15.08.2014)³	Procent skatalogowanych zbiorów⁴
1.	Muzeum Architektury we Wrocławiu	35783	~7%
2.	Muzeum Armii Krajowej im. gen. Emila Fieldorfa „Nila” w Krakowie	398	~2%
3.	Muzeum Historii Fotografii im. Walerego Rzewuskiego w Krakowie	60106	~100%
4.	Muzeum Historii Żydów Polskich w Warszawie	3124	~38%
5.	Muzeum Historyczne Miasta Krakowa	18 800	~20,5%
6.	Muzeum Lotnictwa Polskiego w Krakowie	280 ⁵	~100%
7.	Muzeum Miejskie w Suchej Beskidzkiej	366	~ 7%
8.	Muzeum Miejskie w Żorach	1765	~35%
9.	Muzeum Narodowe w Gdańsku	5190	~10%
10.	Muzeum Narodowe w Krakowie	91100	~12%
11.	Muzeum Narodowe w Warszawie	19408	~2,5%
12.	Muzeum Pałacu Jana III w Wilanowie	127 ~2%	
13.	Muzeum Południowego Podlasia w Białej Podlaskiej	1082	~3%
14.	Muzeum w Koszalinie	1163	~3%
15.	Muzeum Zamkowe w Malborku	107	~0,5%
16.	Muzeum Zamojskie w Zamościu	6846	~20%
17.	Muzeum Ziemi Chełmskiej w Chełmie	9224	~45%
18.	Państwowe Muzeum Etnograficzne w Warszawie	4021	~5%

W dalszej części tego rozdziału kolejno omówiony został każdy z katalogów. Ocenione zostały walory praktyczne oraz dostępność programu dla przeciętnego użytkownika. Opisany został dobór muzealiów w udostępnianej bazie oraz ich podział, który wpłynął na strukturę katalogu. Następnymi ważnymi aspektami poddanymi badaniu były sposób dotarcia do katalogu, czyli odpowiednie wyeksponowanie go na stronie głównej instytucji, a także zamieszczona informacja

³ Nie uwzględniono zbiorów bibliotecznych (wydawnictwa zwarte i ciągłe).

⁴ Wyliczono na podstawie informacji udzielonych przez muzea oraz zamieszczonych na stronach internetowych (w niektórych przypadkach są to dane szacunkowe).

⁵ Tylko ruchome zabytki techniki.

na temat projektu. Niezwykle istotną funkcją jest możliwość przeprowadzania kwerend w oparciu o rozmaite kryteria, dlatego też sporo miejsca poświęcono wyszukiwarkom oraz słownikom haseł przedmiotowych. Ostatnim, a zarazem najważniejszym elementem, który wymagał omówienia był dobór, a także sposób prezentacji metadanych i wizerunków w wykazach oraz na kartach ewidencyjnych. Ocenie nie podlegały natomiast walory estetyczne i merytoryczne. Wyjątkiem były sytuacje, kiedy rozwiązania wizualne i kompozycyjne znacznie utrudniały lub ułatwiały korzystanie z katalogu.

2.1. Muzeum Architektury we Wrocławiu

Katalog internetowy Muzeum Architektury we Wrocławiu funkcjonuje pod nazwą „Archiwum budowlane miasta Wrocławia”. W chwili obecnej znajduje się w nim 35783 planów, projektów, map, obliczeń statystycznych oraz zdjęć archiwalnych.

Link do katalogu umieszczony jest na stronie głównej muzeum jako „Zbiory – Archiwum Budowlane” oraz w rozwijanym menu hasła „Muzeum” jako „Archiwum Budowlane”. Nie ma natomiast żadnego odnośnika w haśle „Zbiory”, a także na podstronie im poświęconej. Brak informacji o tym, że jest to katalog utrudnia dotarcie do niego. Na podstronie katalogu nie ma również choćby krótkiej wzmianki na jego temat.

Pozycję katalogową stanowi adres, z którym związane są archiwalia i zdjęcia. Ulice ułożone są alfabetycznie. W celu ułatwienia przeglądania w katalogu zamieszczono filtr umożliwiający odnalezienie nazw ulic zaczynających się na konkretną literę. Praktycznie niemożliwe jest dotarcie do pojedynczego zdjęcia czy dokumentu. Dołączona do katalogu prosta wyszukiwarka umożliwia jedynie wyszukiwanie na podstawie nazwisk architektów oraz podpisów na projekcie. Brak jest możliwości odnalezienia konkretnej pozycji na podstawie numeru inwentarzowego.

Po wybraniu konkretnego adresu i kliknięciu w szczegóły pojawia się karta katalogowa, na której zamieszczono miniatury zdjęć, które można powiększyć oraz informacje opisowe w rubrykach: sygnatura, polska nazwa obiektu, niemiecka nazwa obiektu, adres polski, adres niemiecki, architekt obiektu, podpisy na projekcie, materiał, technika oraz czas wykonania. W zależności od rodzaju opisywanego muzealium czy archiwalium część danych jest pomijana. Rodzaj materiału oraz techniki

sporządzenia umieszczone są w nazwie rubryki, natomiast w części opisowej znajduje się jedynie znaczek potwierdzający zastosowanie konkretnej metody. Taka budowa karty katalogu internetowego sprawia, że liczba rubryk dotyczących tych dwóch pozycji jest zmienna.

2.2. Muzeum Armii Krajowej im. gen. Emila Fieldorfa „Nila” w Krakowie

W przypadku strony Muzeum Armii Krajowej im. gen. Emila Fieldorfa „Nila” nie istnieje wyodrębniony katalog, a jedynie rozbudowana galeria mająca elementy charakterystyczne dla internetowego wykazu muzealiów. Jednak po przebudowie i uzupełnieniach mogłaby przekształcić się we właściwy katalog. W galerii podzielonej na cztery główne działy: militaria, archiwalia, odznaczenia oraz pamiątki zamieszczono dotychczas 398 pozycji. Dodatkowo w każdym dziale wyodrębniono kilka podkategorii, do których przypisano od kilku do kilkunastu reprezentatywnych muzealiów lub archiwaliów. Wykaz ogranicza się do wizerunku i tytułu. Aby uzyskać dodatkowe informacje należy kliknąć na przycisk „więcej”. Odnośnik do galerii znajduje się w menu głównym strony muzeum pod hasłem zbiory. Brak jest możliwości przejrzenia wszystkiego na jednym wykazie. Galeria nie jest wyposażona w wyszukiwarkę haseł.

Na każdej karcie oprócz zdjęcia, znajduje się tytuł, numer inwentarzewy oraz opis. Muzealia mają na ogół zwięzłe charakterystyki, choć zdarzają się również bardziej rozbudowane np. o historię przedmiotu i ludzi z nim związanych. Czasami pojawiają się dodatkowe informacje na temat darczyńcy oraz, co należy docenić, odsyłacze do biogramów. Jedynie w kilku podkategoriach zdecydowano się na zamieszczenia danych dotyczących materiałów i techniki wykonania.

2.3. Muzeum Historii Fotografii im. Walerego Rzewuskiego w Krakowie

Bogatym katalogiem może pochwalić się Muzeum Historii Fotografii im. Walerego Rzewuskiego w Krakowie. Znalazło się w nim 60 106 pozycji, z których kilkanaście tysięcy ma cyfrowe wizerunki. Katalog podzielony jest na trzy części. W pierwszej, nazwanej „zbiory online”,

można zapoznać się z całością zbiorów. Ponadto wyodrębniono działy fotografii oraz sprzętu. W części „Biblioteka i Archiwum” oprócz książek, czasopism i kalendarzy można zapoznać się również ze zgromadzonymi przez muzeum plakatami i archiwaliami. Trzecią, osobną kategorię stanowią fotografie włączone do projektu Europeana⁶.

Aby przejść do katalogu należy kliknąć na napis „Zbiory online” w menu na stronie głównej. Dodatkowo w menu po prawej stronie umieszczono kolorową ikonę z podpisem „Katalog zbiorów online”. Podstawowe dane na temat wykazu znaleźć można w zakładce „O zbiorach”. Dużym atutem jest możliwość wyboru angielskiej wersji językowej katalogu. Niestety, jedynie przy części słownikowej pracowali profesjonalni tłumacze. Opisy tłumaczone są przez pracowników muzeum.

Internetowy katalog zbiorów Muzeum Historii Fotografii wyposażony jest w zaawansowaną wyszukiwarkę. Niestety, ograniczona jest ona jedynie do zdjęć i sprzętu fotograficznego. Użytkownik może przeprowadzić kwerendę podając autora, miejsce wydania, datę wydarzenia, rodzaj muzealium, technikę jego wykonania, a także wpisując odpowiednie słowo kluczowe lub numer inwentarzowy. W celu precyzyjniejszego wyszukiwania można stosować kilka kryteriów naraz. Bardzo pomocne okazują się słowniki dołączone do każdej kategorii. Hasło możemy wybrać ręcznie przeglądając ułożone alfabetycznie słowniki albo też wyszukiwarka może je zasugerować po wpisaniu konkretnego słowa lub jego fragmentu. Wyniki wyszukiwania można sortować według autorów, chronologicznie oraz na podstawie sygnatur. Poszczególne pozycje można zapisać w albumie pełniącym funkcję schowka. Po utworzeniu pożądanego zbioru możliwe jest jego wydrukowanie w postaci wykazu.

W celu przejścia na kartę przedmiotu należy kliknąć na jego miniaturę lub w przypadku jej braku na zdjęcie zastępcze. Wyświetlane na wykazie opisy w poszczególnych kategoriach nie są niestety aktywne. Opis każdego muzealium składa się z usystematyzowanych metadanych dotyczących autora, krótkiego opisu, miejsca powstania

⁶ Biblioteka cyfrowa, wirtualne muzeum i archiwum mające na celu udostępnienie dziedzictwa kulturowego i naukowego Europy w Internecie, została otwarta 20 listopada 2008 roku.

rozdzielonego na kategorie geograficzną oraz administracyjną, datowania, rodzaju przedmiotu, techniki wykonania, wymiarów, a także numeru inwentarzowego. Ponadto w przypadku utworów w domenie publicznej zamieszczono stosowną adnotację. Na kartach muzealiów wszędzie tam, gdzie pozwalały na to prawa autorskie umieszczono wizerunki cyfrowe awersu fotografii, a czasami także i rewersu. W przypadku charakterystyki zbiorów archiwalnych ograniczono się jedynie do kilku kategorii danych. Na każdej karcie, oprócz tytułu, znaleźć więc można informacje na temat roku wydania, techniki, wymiarów oraz numeru inwentarzowego.

2.4. Muzeum Historii Żydów Polskich w Warszawie

Potrzebę tworzenia internetowego katalogu zbiorów dostrzegło również nowo powstałe Muzeum Historii Żydów Polskich w Warszawie. Projekt „Centralnej Bazy Judaików” docelowo, oprócz zasobów instytucji, ma obejmować wszystkie pamiątki związane z kulturą i dziedzictwem żydowskim zgromadzone w polskich instytucjach kultury, a więc nie tylko w muzeach. Jednak na chwilę obecną prezentowanych jest w niej 1 014 muzealiów pochodzących z własnych zbiorów oraz 2 110 będących depozytem Żydowskiego Instytutu Historycznego. Katalog umożliwia przejście wszystkich wpisanych obiektów, również z uwzględnieniem właściciela. Ponadto w każdej z dwóch części wyodrębniono dodatkowo dzieła sztuki, pamiątki historyczne i synagogalia.

Niestety, katalog nie jest odpowiednio wyeksponowany na stronie głównej muzeum. Aby do niego trafić należy wejść w zakładkę „Nasze Portale” i następnie kliknąć link z menu tekstowego po lewej stronie albo nazwę w części opisowej tego projektu. Bezpośredni odnośnik zamieszczony jest jedynie w menu tekstowym u dołu strony także w dziale „Nasze Portale”. Do bazy można również dotrzeć otwierając podstronę „Nauka Zbiory”. Następnie należy wybrać kategorię „Zbiory” z analogicznego, w stosunku do podstrony poświęconej portalom, menu i dopiero tam kliknąć na wyróżnioną nazwę katalogu umieszczoną w tekście z charakterystyką ogólną zbiorów Muzeum Historii Żydów Polskich.

Zaawansowane opcje wyszukiwarki dołączonej do katalogu umożliwiają poszukiwanie konkretnego muzealium poprzez wpisanie

tytułu, daty jako zakresu czasowego, miejsca oraz pochodzenia. W prawidłowym dobraniu kryteriów, takich jak autor, materiał i technika pomagają wbudowane słowniki, z których można wybrać więcej niż jedno hasło. Możliwe jest wypełnienie kilku rubryk jednocześnie, co pozwala na uzyskanie precyzyjniejszych wyników. Aby usprawnić pracę z katalogiem autorzy katalogu przewidzieli funkcję albumu podobną do rozwiązania zastosowanego przez Muzeum Historii Fotografii w Krakowie, jednak jej użycie możliwe jest jedynie w przypadku wyboru muzealiów w czasie przeglądania wykazu wszystkich udostępnionych zbiorów. Kliknięcie na odpowiednią ikonkę przy muzealium wyświetlonym jako wynik wyszukiwania powoduje pojawienie się komunikatu o błędzie.

W wykazie oprócz miniatur zdjęć muzealiów wyświetlane są również ich nazwy oraz technika wykonania i datowanie, o ile dane te zostały uwzględnione w katalogu. Przejście na kartę przedmiotu wymaga kliknięcia na wizerunek. Na niej, poza fotografiami i tytułem, zamieszczono informacje dotyczące czasu powstania, miejsca pochodzenia, wymiarów, materiałów i techniki wykonania, działu, z którego pochodzi dane muzealium oraz numeru inwentarzowego. Większość kart zamyka mniej lub bardziej szczegółowy opis przedmiotu. W zależności od rodzaju judaikum część rubryk jest pominięta.

2.5. Muzeum Historyczne Miasta Krakowa

Swoje zbiory na stronie internetowej udostępnia także Muzeum Historyczne Miasta Krakowa. W katalogu zwanym „Cyfrowym Thesaurusem” znalazło się około 18 800 muzealiów. Podzielony jest on na kategorie w zależności od rodzaju przedmiotów. Użytkownik może przeglądać wykazy druków, fotografii, grafik, kart pocztowych, malarstwa, rysunków oraz dzieł zaklasyfikowanych jako *collage*. Muzealia niemieszczące się w żadnej z wyżej wymienionych kategorii przypisano do działu „Varia”.

Odnośnik do katalogu zamieszczony jest bezpośrednio na stronie głównej. Kafekle z napisem „Zbiory online” znajduje się w części witryny internetowej muzeum poświęconej zbiorom. Istnieje również możliwość skorzystania z podobnego linku umieszczonego w menu tekstowym po rozwinięciu zakładki „Zbiory”. Po kliknięciu na odsyłacz

trafiamy na stronę powitalną z krótką charakterystyką projektu, pod którą znajduje się przycisk z przekierowaniem do „Cyfrowego Thesaurusa”.

Po zastosowaniu prostego wyszukiwania odnajdowane są wszystkie pozycje, w opisie których występuje wpisane słowo lub jego fragment. Zaawansowane opcje dają możliwość przejrzenia bazy w oparciu o dwanaście kryteriów, takich jak: kategoria, autor lub wytwórca, czas i miejsce powstania, data powstania odbitki, nazwa przedmiotu, materiał i technika wykonania, wymiary, nota/komentarz, numer inwentarzowy oraz słowa kluczowe. Jedynie w przypadku pierwszej z wymienionych rubryk możemy wybrać hasło ze słownika, w pozostałych musimy wpisać ręcznie interesujące nas hasło. Aby aktywować daną kategorię należy ją oznaczyć i dopiero wówczas możliwe jest edytowanie. Dzięki temu możliwe jest przeprowadzenie kwerendy w oparciu o więcej niż jeden parametr. Na wykazie wyników wyszukiwania oprócz miniatury zdjęcia umieszczono jednolity opis z wyróżnionym tytułem, autorem, komentarzem, numerem inwentarzowym oraz kategorią. Nie przewidziano jednak opcji wydruku całej listy.

Karta ewidencyjna otwiera się po kliknięciu na pomniejszony wizerunek. Jej wygląd jest standaryzowany. Po lewej stronie wyświetlane jest zdjęcie, które można dodatkowo powiększyć. Ponadto Muzeum Historyczne Miasta Krakowa umożliwia pobranie cyfrowych reprodukcji muzealiów w formacie JPEG. Po prawej dwanaście rubryk z metadanymi tożsamymi z wymienionymi wcześniej zaawansowanymi hasłami wyszukiwarki. W przypadku braku informacji dana kategoria nie jest pomijana, a część opisowa rubryki pozostaje pusta.

2.6. Muzeum Lotnictwa Polskiego w Krakowie

Kilka słów należy poświęcić Muzeum Lotnictwa Polskiego w Krakowie. Instytucja ta dysponuje internetowym katalogiem sprzętu lotniczego obejmującym całość zbiorów z tego zakresu. Każda z 280 pozycji zawiera zdjęcia maszyny, jej opis techniczny oraz historię. Z racji specyfiki tego typu muzealiów, braku odpowiednich kryteriów porównawczych oraz braku elementów opisowych charakterystycznych dla katalogów naukowych wykaz samolotów, śmigłowców i szybowców zgromadzonych przez Muzeum Lotnictwa Polskiego należy

rozpatrywać raczej w kategorii rozbudowanej galerii. Warto jednak docenić starania podjęte przez tą placówkę, ponieważ zestawienie to jest w tej chwili chyba jedyną próbą kompleksowego skatalogowania w Internecie technikaliów podjętą przez polskie muzea.

Na stronie www można znaleźć również odnośnik „Digitalizacja archiwaliów”. Muzeum Lotnictwa Polskiego podjęło się wysiłku utrwalenia cyfrowych wizerunków diapozytywów, negatywów, dokumentów osobistych oraz innych materiałów ikonograficznych. Mimo że wykaz udostępnionych archiwaliów określony został mianem katalogu to także i tu mamy do czynienia z galerią, tym razem dość rozbudowaną. Poza zdjęciami brak bowiem jakiegokolwiek opisu z zastosowaniem choćby podstawowych metadanych, a także wyszukiwarki umożliwiającej przeprowadzenie kwerendy.

Ciekawym rozwiązaniem jest natomiast udostępnienie inwentarzy typu archiwalnego w formie pliku PDF. Obok każdej pozycji będącej w tym przypadku całą teczką zamieszczono galerię z zeskanowaną jej zawartością. Takie rozwiązanie co prawda nie może w pełni zastąpić internetowego katalogu zbiorów, zarówno od strony technicznej, jak i poznawczej, jednak w przypadku rozległego zasobu może być optymalną alternatywą. Na chwilę obecną w ten sposób zaprezentowane zostały jedynie dwa tomy archiwaliów.

Muzeum Lotnictwa Polskiego ma w planach rozszerzenie opisów udostępnionych na swojej stronie zbiorów oraz większe ich usystematyzowanie, tak więc możliwe, że wkrótce będzie się mogło poszczycić w pełni funkcjonalnym katalogiem internetowym.

2.7. Muzeum Miejskie w Suchoj Beskidzkiej

Idea udostępniania swoich zasobów w Internecie spotkała się z zainteresowaniem nie tylko dużych ośrodków, ale także muzeów miejskich. Jedną z takich placówek jest Muzeum Miejskie w Suchoj Beskidzkiej. W utworzonym „Cyfrowym Muzeum” znajduje się 366 muzealiów podzielonych na następujące działy: fotografię, kartografię, pocztówki, sfragistykę, muzealia biblioteczne oraz etnograficzne. Ponadto w katalogu umieszczono osobne kategorie dla archiwaliów oraz muzealiów artystyczno-historycznych, jednak na chwilę obecną nie są do nich przyporządkowane żadne pozycje. Niewielka ilość muzealiów,

będących raczej częścią reprezentatywną zbiorów oraz puste działy pozwalają przypuszczać, że „Cyfrowe Muzeum” będzie w przyszłości rozbudowywane.

Informacja o katalogu jest dobrze widoczna na stronie muzealnej. Na prawym marginesie wydzielono rubrykę „Cyfrowe Muzeum”, w której prezentowany jest wizerunek losowo wybranego muzealium. Kliknięcie na zdjęcie powoduje przekierowanie na kartę obiektu, która otwiera się w interfejsie katalogu. Ponadto na podstronę z wykazami zbiorów można się dostać rozwijając hasło „Cyfrowe Muzeum” w menu tekstowym na górze strony i wybierając opcję „Archiwum cyfrowe”. Brak jest niestety jakiegokolwiek informacji na temat projektu, choćby w formie krótkiej notatki.

Możliwe jest przejście całości katalogu jak również ograniczenie się do muzealiów konkretnej kategorii. Zaawansowana wyszukiwarka oferuje możliwość odnalezienia pozycji w oparciu o nazwę muzealium, dział, kraj pochodzenia, czas powstania oraz numer inwentarzowy. Mimo że istnieje możliwość ręcznego uzupełnienia drugiej i trzeciej rubryki to w praktyce kategorie dział oraz kraj ograniczone są do haseł z dołączonych niewielkich słowników. W opcjach wyszukiwania brakuje natomiast możliwości wpisania miejsca powstania, które to występuje na kartach jako osobna kategoria. Z kolei, z racji tego, że na kartach nie ma wydzielonej rubryki z oznaczeniem czasu powstania, to wyszukiwanie na podstawie daty aktualnie nie działa. Katalog Muzeum Miejskiego w Suchej Beskidzkiej wyposażony jest również w funkcję albumu, dzięki której można zapisać wyniki kwerendy, a następnie tak powstałą listę wydrukować.

Każdy wyświetlany wykaz oprócz miniatury, która jest jednocześnie odsyłaczem do karty katalogowej, zawiera dwie niepodpisane kolumny, w których wyświetlana jest nazwa oraz miejsce powstania. Szczegółowy opis każdej pozycji umieszczony jest pod zdjęciem lub zdjęciami przedmiotu. Niektóre z fotografii można powiększyć wybierając opcję „oryginalny rozmiar”. Kategorii jest tylko kilka. Na pierwszej pozycji wyświetla się numer inwentarzowy. Poniżej w kolejnych rubrykach znaleźć można informacje na temat działu, z którego pochodzi wybrane muzealium, a także dowiedzieć się o miejscowości, z jaką jest ono związane, a niekiedy o kraju pochodzenia. Kategoria „nazwa” najczęściej ogranicza się do kilku słów, jednak czasem umieszczone są

w niej także dość szczegółowe opisy. Niestety, katalog zubaża wspomniane już wcześniej nieuwzględnienie rubryki z czasem powstania.

2.8. Muzeum Miejskie w Żorach

Kolejną regionalną instytucją kultury, która dostrzegła potrzebę prezentowania swojego zasobu w Internecie jest Muzeum Miejskie w Żorach. W zamieszczonej na stronie bazie eksponatów znalazło się 1 725 muzealiów. W katalogu wyodrębniono dwa główne działy zgodne ze strukturą zbiorów, z których każdy dzieli się na kilka podkategorii. W Dziale Historii i Kultury Regionu wydzielono wykazy muzealiów zaklasyfikowanych do etnografii, historii, militariów i sztuki. Z kolei na znacznie skromniejszy Dział Kultur Pozaeuropejskich składają się broń, etnografia i sztuka. Równolegle wydzielone zostały dwie kategorie w oparciu o konkretne grupy etniczne: Dogonów i Kurumba. Muzealia znajdują się równocześnie w kategoriach wyodrębnionych w oparciu o rodzaj oraz o nazwę plemienia. Ze względu na to, że wprowadza to dodatkowe zamieszanie w czasie kwerendy wydaje się, że rozsądniej byłoby, gdyby selekcję w oparciu o kryteria etniczne przeprowadzać za pomocą odpowiedniej rubryki w wyszukiwarce.

Do bazy eksponatów Muzeum Miejskiego w Żorach dostać się można jedynie poprzez wybranie z rozwijanego menu u góry strony odpowiedniego hasła z zakładki „Kolekcje”. Na prawym marginesie prezentowane jest zdjęcie eksponatu miesiąca. Po kliknięciu na nie jesteśmy co prawda przekierowywani na stronę z jego kartą katalogową, ale aby otworzyć interfejs katalogu trzeba dodatkowo wybrać opcję „Powrót”. Nigdzie na stronie nie ma natomiast żadnej informacji na temat samego projektu.

Wyszukiwarka dołączona do katalogu jest prosta i nie posiada zaawansowanych kryteriów. Kwerendę przeprowadza się wpisując dowolne słowo, które występuje w dowolnym miejscu w opisie. Może to być zarówno nazwa własna, liczba bądź numer inwentarzowy. Kryteria wyszukiwania zawęzić możemy jedynie poprzez wybranie odpowiedniego działu bądź kategorii zbiorów.

Wykazy wyświetlają się w formie czytelnej listy. Obok miniatury wizerunku znajduje się rubryka z tytułami trzech kryteriów, jakie zostały opisane w kolejnej kolumnie po prawej stronie, a więc sygnatury,

nazwy/języka lokalnego oraz pochodzenia. Przejście na kartę przedmiotu umożliwi kliknięcie w zdjęcie lub też w odnośnik „Więcej”. Opis każdego muzealium jest czytelny i usystematyzowany. W wydzielonych rubrykach znalazły się kolejno informacje na temat sygnatury, nazwy bądź języka lokalnego, pochodzenia (miejsca powstania), szczegółowego opisu, techniki wykonania oraz wymiarów. Dzięki zastosowaniu pogrubień oraz innych kolorów czcionki dodatkowo wyróżniono najważniejsze elementy charakterystyki przedmiotu. Materiał ikonograficzny jest bogaty. Z reguły do każdej pozycji dołączonych jest kilka zdjęć w formie miniatur, które można dodatkowo powiększyć.

2.9. Muzeum Narodowe w Gdańsku

W tworzeniu internetowych katalogów zbiorów przynajmniej w założeniu powinny przodować duże ośrodki państwowe. Dzięki posiadanym środkom materialnym oraz doświadczonej kadrze mogą dość sprawnie przeprowadzić cały złożony proces digitalizacji. Rozwiązania, jakie przyjmą w przyszłości mogłyby się stać wzorem dla mniejszych instytucji. Jednakże na chwilę obecną jedynie trzy muzea narodowe podjęły się trudu udostępnienia swoich zbiorów w Internecie. Jednym z nich jest Muzeum Narodowe w Gdańsku, które dotychczas opracowało i opublikowało na swojej stronie karty katalogowe 5 190 muzealiów. W przyszłości ich liczba ma się stopniowo zwiększać. Katalog został podzielony na kategorie zgodne z typami obiektów. Każda z pozycji znalazła się w jednym z dziewięciu działów, takich jak: malarstwo, rzeźba, rysunek, grafika, rzemiosło artystyczne, fotografia, etnografia, teatralia oraz zbiory patriotyczne.

Dostęp do katalogu ze strony głównej daje przycisk z napisem „Zbiory online” umieszczony w menu bocznym po prawej stronie. Dodatkowo link z taką samą nazwą znalazł się na dole strony w menu tekstowym w rubryce „Zbiory”. Odnośniki do charakterystyki całego projektu znalazły się już na właściwej stronie katalogu, jednak stosowne notatki nie zostały jeszcze przygotowane.

Wyszukiwarka daje możliwość zawężenia pola poszukiwań, dzięki uwzględnieniu takich kryteriów, jak: tytuł, artysta/twórca, miejsce powstania, materiał, technika wykonania, kategoria, rodzaj przedmiotu,

datowanie od do, słowo kluczowe oraz numer inwentarzowy. Do wszystkich rubryk, oprócz tych związanych z czasem powstania i sygnaturą, dołączono słowniki. Pozwalają one na wybór hasła z otwierającej się oddzielnie listy lub też je sugerują w momencie wpisywania. Druga z opcji daje możliwość przeszukania słownika w oparciu o fragment słowa, niekoniecznie będący jego początkiem. Niedociągnięciem jest niemożliwość odnalezienia muzealiów na podstawie haseł przedmiotowych. Mimo że na kartach są one zamieszczone, to wybranie w wyszukiwarce takiego kryterium nie daje żadnego rezultatu. Funkcją przydatną do przeprowadzania kwerend jest wbudowany album, do którego można dodawać konkretne pozycje. Każdy wykaz można wyświetlić na kilka sposobów: jako spis lub galerię wizerunków. Listę wybranych muzealiów można wydrukować bądź eksportować do pliku PDF. Wykaz w formie spisu, oprócz miniatur zdjęć, składa się z takich rubryk, jak: przedmiot/tytuł, autor, miejsce, datowanie i numer inwentarza. Niestety, prawdopodobnie z powodu błędu oprogramowania, kolumna informująca o miejscu powstania w każdej pozycji pozostaje pusta.

Każda karta inwentarzowa podzielona jest na dwie części. W lewym górnym rogu zamieszczone są zdjęcia, które dodatkowo można powiększyć. Na górze po prawej stronie znajdują się opisane podstawowe metadane, a więc tytuł, rodzaj obiektu, autor, datowane, materiał i technika oraz numer inwentarzowy. Z kolei na dole, w części określonej jako „Powiązane obiekty” znalazły się kategorie, które pojawiły się już wcześniej, czyli materiał, technika i miejsce, ale uszczegółowione przez dodanie większej ilości haseł. Dodatkowo każde pojawiające się słowo jest interaktywne i kliknięcie na nie powoduje wyświetlenie wszystkich muzealiów powiązanych z tym kryterium. Ostatnią z rubryk opisu jest określenie pracowni. Także w tym przypadku możliwe jest kliknięcie i zapoznanie się z innymi podobnie przyporządkowanymi obiektami muzealnymi. Ostatnim z elementów, jaki znalazł się na podstronie z kartą katalogową jest okno z charakterystyką, dodatkowymi informacjami, a także mapą umożliwiającą zlokalizowanie miejscowości powiązanej z danym przedmiotem czy dziełem sztuki. Niestety, bardzo rzadko pojawia się w nich wpisana jakkolwiek treść np. w postaci biogramu autora. Możliwe, że z czasem, w miarę postępu prac braki te zostaną uzupełnione.

2.10. Muzeum Narodowe w Krakowie

Drugim Muzeum Narodowym, które podjęło wysiłek utworzenia internetowego katalogu zbiorów, jest ośrodek w Krakowie. Do tej pory placówce tej udało się udostępnić 91 089 muzealiów. Jest to najliczniejszy zbiór prezentowany w sieci spośród wszystkich polskich muzeów. Katalog został podzielony, zgodnie z kolekcjami Muzeum Narodowego w Krakowie, na 16 części: 1) Malarstwo i rzeźba dawnej Polski, 2) Nowoczesne polskie malarstwo i rzeźba, 3) Europejskie malarstwo i rzeźba, 4) Ryciny, rysunki i akwarele, 5) Rzemiosło artystyczne, 6) Tkaniny i ubiory, 7) Militaria, 8) Numizmaty, 9) Stare druki, kartografia i sfra-gistyka, 10) Fotografia, 11) Sztuka cerkiewna, 12) Sztuka starożytna, 13) Sztuka Dalekiego Wschodu, 14) Zbiory Jana Matejki, 15) Muzeum Karola Szymanowskiego, 16) Muzeum Książąt Czartoryskich. Układ ten nie do końca odpowiada działom muzeum, których jest 21. Przeglądanie zasobów jest możliwe jedynie w ramach konkretnej kategorii.

Odnosnik do katalogu w formie graficznego przycisku z rzeźbą Matki Boskiej z Dzieciątkiem i białym napisem „Katalog Zbiorów” na czarnym tle umieszczony jest w menu bocznym po lewej stronie. Jest ono widoczne przez cały czas, niezależnie od otworzonej podstrony. Kliknięcie w link powoduje otwarcie się strony powitalnej katalogu, na której zamieszczono notatkę na jego temat.

Przeprowadzanie kwerend jest możliwe dzięki rozbudowanej wyszukiwarce. Kryteria zostały podzielone na sześć zakładek. W pierwszej umieszczono rubrykę, w której możemy wpisać dowolne hasło i na jego podstawie przeprowadzić proste wyszukiwanie. W części „Cechy dzieła” umożliwiono określenie sześciu kryteriów, takich jak: nazwa/tytuł, twórcy, miejsce powstania lub znalezienia, rodzaj, materiały oraz techniki. Po rozpoczęciu wpisywania konkretnego słowa uruchamia się słownik, który w rozwinięciu rubryki sugeruje konkretne hasła. Brak jest natomiast możliwości przejrzania całej struktury słowników. W zakładce „Temat dzieła” odnaleźć można drzewko terminów zgodne z międzynarodowym systemem klasyfikacji rodzajów przedstawiń Iconclass⁷. Możemy ręcznie rozwinać każdą z 9 kategorii

⁷ Każdemu przedstawieniu (ludzi, wydarzeń, abstrakcyjnych idei) nadawany jest odrębny kod cyfrowo-literowy; system ten zapoczątkowany został w latach 50. XX wieku w Holandii przez Henri van de Waala.

głównych oraz przypisanych im podkategorii lub też skorzystać z wyszukiwarki i na podstawie wpisanej frazy określić odpowiedni kod numeryczny. Kolejna zakładka oferuje możliwość poszukiwania w oparciu o czas powstania muzealium. W tym celu należy określić ramy czasowe wpisując daty skrajne. Dzięki dołączonej osi chronologicznej za pomocą kliknięcia na konkretnej wyszczególnionej dacie, a następnie na nazwie epoki historycznej możliwe jest automatyczne wypełnienie rubryk stosownym zakresem czasowym. Niestety, na chwilę obecną oś chronologiczna nie jest kompletna. Z racji rozbudowanej struktury Muzeum Narodowego w Krakowie przydatną wydaje się możliwość wyszukiwania na podstawie lokalizacji. Aktualne miejsca przechowywania muzealiów można określić dzięki słownikowi w formie rozbudowanego, hierarchicznego drzewa. Ponieważ dotychczas muzeum udało się zdigitalizować w przybliżeniu około połowę udostępnianych w Internecie zbiorów ostatnia zakładka umożliwia zawężenie kwerendy jedynie do pozycji z załączonym cyfrowym wizerunkiem. Możliwe jest prowadzenie poszukiwań w oparciu o więcej niż jedną rubrykę wyszukiwarki, choć ze względu na zastosowanie zakładek jest to nieco kłopotliwe. Aby uniknąć przeskakiwania pomiędzy nimi, w celu odznaczania wybranych wcześniej haseł twórcy katalogu przewidzieli opcję „Nowe wyszukiwanie”, która zeruje wszystkie kryteria.

Wykazy muzealiów prezentowane są w formie galerii bądź listy. Na liście, na pierwszym miejscu wyświetla się miniatura zdjęcia. W kolejnych kolumnach tabeli podawane są: nazwa muzealium, autor, czas powstania i lokalizacja w Muzeum Narodowym. Istotnym udogodnieniem jest możliwość alfabetycznego bądź chronologicznego sortowania pozycji w wykazie w oparciu o każdą z wymienionych kategorii. W tym celu należy kliknąć w odpowiednie hasło nagłówka tabeli. Z kolei pewien mankament stanowi brak możliwości wyboru ilości pozycji, jakie wyświetlają się na pojedynczej stronie wykazu. Liczba pięciu sztuk jest stanowczo za mała i powoduje uciążliwą konieczność przełączania na kolejne podstrony w celu przejrzania większej liczby muzealiów.

Do pojedynczej karty ewidencyjnej można przejść klikając na tytuł muzealium. Inaczej niż w omawianych wcześniej katalogach innych polskich muzeów wybranie zdjęcia z wykazu powoduje jego powiększenie, a nie przeniesienie na podstronę z opisem. Na karcie

przedmiotu zamieszczono jego zdjęcie, a obok, po prawej stronie jego opis. Każdą pozycję określa zmienna ilość metadanych w zależności od rodzaju przedmiotu. W wariancie rozbudowanym wymienione zostały: twórca, czas i miejsce powstania, wymiary, materiały, techniki, numer identyfikacyjny oraz właściciel. Dodatkowa kategoria „temat dzieła”, opracowana w systemie Iconclass, została wyodrębniona jedynie w przypadku dzieł sztuki. U dołu znalazła się informacja na temat lokalizacji. Hasła wyświetlające się w tej rubryce mają formę interaktywną, co daje możliwość zapoznania się innymi muzealiami zgromadzonymi w tym samym miejscu.

2.11. Muzeum Narodowe w Warszawie

Informacje o zbiorach Muzeum Narodowego w Warszawie odnaleźć można na stronie tej instytucji w dziale „Cyfrowe Muzeum Narodowe”. Na około 830 000 zgromadzonych muzealiów dotychczas udało się zamieścić w Internecie opisy katalogowe 19 408 pozycji. Katalog został podzielony na 28 części w oparciu o istniejące kolekcje: 1) Sztuki Średniowiecznej, 2) Sztuki Polskiej do 1914 r., 3) Dawnej Sztuki Europejskiej, 4) Sztuki Orientalnej, 5) Gabinet Monet i Medali, 6) Zbiory Sztuki Nowoczesnej, 7) Kolekcja Grafiki i Rysunku po 1914 r., 8) Zbiory Ikonograficzne i Fotograficzne, 9) Gabinet Miniatur, 10) Kolekcja Rycin Obcych, 11) Kolekcja Rysunków Obcych, 12) Kolekcja Rysunku Polskiego, 13) Kolekcja Grafiki Polskiej, 14) Ośrodek Wzornictwa Nowoczesnego, 15) Kolekcja Sztuki Antycznej, 16) Kolekcja Sztuki Starożytnego Egiptu, 17) Kolekcja Sztuki Starożytnego Wschodu, 18) Kolekcja Ikon i Rzemiosła Bizantyjskiego, 19) Kolekcja Sztuki Nubijskiej, Etiopskiej, Koptyjskiej, 20) Kolekcja Sreber i Metali, 21) Kolekcja Ceramiki, 22) Kolekcja Szkła, 23) Kolekcja Mebli, 24) Kolekcja Tkanin, 25) Kolekcja Variów i Masoników, 26) Kolekcja Starodruków, 27) Kolekcja Kartografii, 28) Kolekcja Szklanych Negatywów. W obrębie poszczególnych grup prezentowane są również muzealia pochodzące z oddziałów Muzeum Narodowego w Warszawie tj. Muzeum Plakatu w Wilanowie, Muzeum Rzeźby im. Xawerego Dunikowskiego w Królikarni, Muzeum Wnętrz w Otwocuku Wielkim oraz Muzeum w Nieborowie i Arkadii. Nie ma możliwości wyświetlenia wszystkich pozycji na jednym wykazie.

Na stronie głównej muzeum umieszczona jest grafika z logiem „Cyfrowe MN” oraz odnośnik tekstowy prowadzący do katalogu. Po kliknięciu na nie uruchamia się podstrona zawierająca krótką charakterystykę zbiorów cyfrowych, a także rubryki z aktualnościami oraz z listą ostatnio dodanych obiektów. Powyżej znajdują się cztery graficzne odnośniki, które umożliwiają przejście do właściwego katalogu zbiorów, przejrzanie muzealiów zgrupowanych w pokazy tematyczne, przeszukanie bazy autorów oraz rodzajów obiektów. Powyższe części katalogu można w dowolnym momencie zmienić korzystając z menu umieszczonego w ramce po lewej stronie.

Wyszukiwarka prosta daje możliwość znalezienia wszystkich pozycji katalogowych, jeśli wpisana fraza występuje w którymkolwiek miejscu w opisie. Po rozwinięciu opcji zaawansowanych można zawęzić poszukiwania do jednej z 25 kategorii, takich jak autor, materiał, sygnatura czy słowo kluczowe. Kryteria są zdefiniowane i wybiera się je z rozwijanego menu, natomiast samo hasło trzeba już wpisać samemu. Ponadto wpisywane przez użytkownika słowo kluczowe musi być kompletne. W celu przeprowadzenia zaawansowanej kwerendy możliwe jest zastosowanie dowolnej ilości kryteriów, które mogą się wzajemnie uzupełniać lub zawężać. Uzupełnieniem wyszukiwarki jest opcja zawężenia poszukiwań o pozycje z załączonym zdjęciem oraz z *glossą*, czyli dodatkowym opisem. Ciekawym pomysłem jest umożliwienie wyświetlenia nowych pozycji katalogowych. Po wybraniu odpowiedniej opcji użytkownik samodzielnie określa datę dodania wpisów. Pomocne w kwerendzie są również wspomniane już wcześniej wykazy. Indeksy osobowy i rodzajów zabytków są jedynymi słownikami typu zamkniętego. Hasła można przeglądać alfabetycznie wykorzystując zakładki literowe, a także samodzielnie wpisując zawężającą frazę. Po naciśnięciu na wybrane słowo kluczowe wyświetla się wykaz przedmiotów z nim związanych.

Listę wyników wyszukiwania można modyfikować za pomocą filtrów. Ograniczenie liczby pozycji może być przeprowadzone w oparciu o przynależność do konkretnej kolekcji, a także ze względu na język oraz rodzaj obiektu. Jedynie w pierwszym przypadku można wybrać więcej niż jedną kategorię. Nie da się zatem korzystając z zaproponowanych filtrów wyświetlić listy złożonej z dwóch typów obiektów lub też w więcej niż jednym języku.

Na podstronach kolekcji wyświetla się krótka charakterystyka zgromadzonych zbiorów. Aby wyświetlić wszystkie pozycje, należy kliknąć w niewielki odnośnik z napisem „Lista dzieł”. Każdy z wykazów ma możliwość kilku trybów wyświetlania, a więc listy, kafelków oraz galerii. Nad wykazem umieszczono alfabetyczne skróty. Umożliwiają one wybranie grupy nazwisk autorów zaczynających się na konkretną literę. Niestety, nigdzie nie ma informacji, do wyszukiwania jakiej kategorii słów kluczowych służy to narzędzie.

Wykaz w formie listy zawiera, oprócz miniatur zdjęć, także tytuł, autora, datę powstania oraz dodania pozycji do katalogu. Aby otworzyć kartę ewidencyjną, należy kliknąć na tytuł. Strona obiektu jest czytelna. Po lewej stronie wyświetlany jest wizerunek, który można dodatkowo powiększyć. Po prawej stronie w tabelce wyświetlane są metadane charakteryzujące wybrane muzealium. Ich liczba jest zmienna w zależności od typu obiektu. Niekiedy poniżej pojawia się również dodatkowy opis. W tej chwili nie ma możliwości kliknięcia na dowolne słowo kluczowe celem odnalezienia innych muzealiów w tej samej kategorii.

2.12. Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie

W formie katalogu internetowego prezentowane są również zbiory Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie. Niestety, jak na razie projekt obejmuje jedynie 127 muzealiów. Część „Kolekcji wilanowskiej”, która została udostępniona na stronie instytucji podzielona została, zgodnie z kryterium rodzajowym, na: malarstwo, grafikę i rysunek, rzeźbę, rzemiosło artystyczne oraz sztukę dalekowschodnią. Ponadto w osobnym dziale wyodrębniono przedmioty wyeksponowane na wystawie „Wokół herbaty, kawy i czekolady”. Możliwe jest przejście wszystkich pozycji na jednym wykazie.

Do katalogu prowadzi niewielka ikona z napisem „Kolekcja”, która znajduje się w menu na lewym marginesie strony. Przekierowuje ona do podstrony z krótką charakterystyką całości zbiorów umieszczoną obok przykładowej karty katalogowej jednego ze szkiców. Z treści opisu nie wynika jednak, że fragment zasobu muzeum został udostępniony w formie katalogu internetowego. Aby do niego dotrzeć należy kliknąć w interaktywny tytuł w notatce: „Wilanowska kolekcja”. Możliwe jest

również skorzystanie z osi czasu zamieszczonej u góry na tej samej podstronie. Po wybraniu miniatury zdjęcia muzealium poniżej otwiera się jego karta ewidencyjna. Jednakże wybierając tą drogę dotarcia do konkretnych pozycji nie mamy możliwości skorzystania z narzędzi katalogowych w postaci wyszukiwarki oraz wykazów. Ilość obiektów wyświetlanych na osi czasu można ograniczyć poprzez doprecyzowanie rodzaju przedmiotu zgodnie z opisanym wcześniej podziałem katalogu.

W oryginalny sposób skonstruowano wyszukiwarkę. Wybierając opcje zaawansowane możemy przeprowadzić kwerendę wpisując dowolne słowo i wybierając przy tym czy ma być ono poszukiwane w dowolnym miejscu w opisie, czy też ma być uwzględnione jedynie w tagach, które są tak naprawdę hasłami przedmiotowymi. W trakcie uzupełniania pola tekstowego wyszukiwarka sugeruje hasła występujące w słownikach, które można również dowolnie przeglądać korzystając z indeksów dołączonych do zaawansowanych opcji poszukiwania. Twórcy katalogu przewidzieli pięć wykazów terminów: rzeczowy, ważnych miejsc, osobowy, geograficzny oraz chronologiczny. Omówienia wymaga drugi z wymienionych indeksów. Znalazły się w nim miejsca wyszczególnione i pogrupowane ze względu na ich rodzaj, a więc kościoły, pola bitewne, rezydencje, pałace, uniwersytety oraz lokacje związane z rodami Potockich, Sobieskich i innych właścicieli Wilanowa. Każdy z indeksów posiada złożoną strukturę. Hasła ułożone są hierarchicznie. Użytkownik od uogólnień przechodzi do szczegółów. Niestety, nie ma możliwości wybrania żadnej z szerszych kategorii. Na przykład możemy odnaleźć pozycje związane z konkretną miejscowością we Francji, ale już nie możemy wyświetlić wszystkich muzealiów powstałych w ojczyźnie Balzaca i Woltera. Każdy ze słowników otwiera się w osobnym oknie przeglądarki, które możemy dowolnie przesuwać, dzięki czemu mamy do niego wygodny dostęp podczas przeprowadzania kwerend. Wszystkie hasła wybierane z indeksów dodawane są do listy, która wyświetla się w wyszukiwarce. Jest to bardzo praktyczne rozwiązanie, ponieważ umożliwia ono dowolne zestawianie kryteriów poszukiwań. Każde ze słów kluczowych można zaznaczyć bądź odznaczyć, a także definitywnie usunąć z listy.

Na wykazach będących wynikiem kwerend wyświetlana jest miniatura wizerunku, tytuł artykułu (będący w przypadku zbiorów nazwą przedmiotu lub tytułem dzieła) oraz kilka pierwszych zdań opisu.

Należy zauważyć, że hasła przedmiotowe wyszukiwane są również w artykułach dotyczących nie tylko samej kolekcji, ale również historii pałacu oraz rozmaitych ciekawostek na jego temat. Takie rozwiązanie tłumaczy zastosowanie odpowiednich filtrów umożliwiających uszeregowanie spisu pod kątem trafności wyświetlanych pozycji względem wybranych słów kluczowych, tytułów w porządku alfabetycznym, dat powstania, a także typu zasobu i źródła pochodzenia. Typy zasobu wyróżnione przez twórców katalogu to: artykuły, multimedia, filmy, galerie zdjęć oraz lekcje multimedialne. Z kolei wśród kategorii w ostatnim z wymienionych wcześniej filtrów znajduje się hasło „Kolekcja”, w obrębie którego znajdują się artykuły dotyczące wilanowskich muzealiów, które są równocześnie kartami katalogowymi.

Po kliknięciu na zdjęcie lub link w tytule dzieła otwiera się podstrona z opisem. Na każdej karcie znajduje się zestaw metadanych: rodzaj muzealium, autor, miejsce i data powstania, materiał i technika wykonania, wymiary, sygnatura autora oraz numer inwentarzowy. Informacje te prezentowane są w sposób usystematyzowany i czytelny, jednak brakuje słów określających czym są wyświetlane dane, tak więc trzeba je odczytywać w sposób intuicyjny. W dalszej części karty katalogowej znajduje się autorski artykuł dotyczący wybranego elementu kolekcji. Wzbogacony jest on o zdjęcia zarówno samego muzealium, jak również odnoszące się do treści opisu. Każdy z artykułów wykracza poza prostą charakterystykę i jest niejako monografią dzieła. Tak rozbudowane i pełne opisy zbliżają katalog do miana naukowego. Ostatnim elementem jest część z hasłami przedmiotowymi. Po rozwinięciu zakładki „Tagi” wyświetlają się interaktywne słowa kluczowe podzielone zgodnie z rodzajami indeksów. Kliknięcie na dowolnym hasle powoduje otworzenie się wykazu wszystkich powiązanych z nim pozycji.

2.13. Muzeum Południowego Podlasia w Białej Podlaskiej

Swoje zbiory udostępnia w formie katalogu internetowego także Muzeum Południowego Podlasia w Białej Podlaskiej. Jak na razie opracowano 1 082 karty inwentarzowe. Całą bazę „iMuzeum” podzielono według kryterium rodzajowego. Układ ten ma złożoną strukturę. Oprócz archeologii pozostałe działy mają wydzielone podkategorie: etnografia – archiwum fotograficzne, historia – falerystykę historyczną

oraz militaria, numizmatyka – monety, banknoty, falerystykę i medalierstwo, sztuka – ikony.

Zakładkę do katalogu umieszczono w widocznym miejscu w menu na górze strony. Po jej rozwinięciu mamy możliwość wyboru konkretnego działu. Mimo powiązań wykazy muzealiów w dziale głównym nie są tożsame ze zbiorami udostępnionymi w podkategoriach. Nie jest więc możliwe przejrzanie wszystkich pozycji na jednym wykazie. Brakuje też krótkiej notatki wprowadzającej na temat całego projektu.

W celu ułatwienia przeprowadzania kwerend zaopatrzone katalog w niezwykle prostą, ale intuicyjną i funkcjonalną przeglądarkę. Po wpisaniu hasła możemy zdecydować, czy będzie ono poszukiwane w dowolnych rubrykach lub też wybrać konkretny rodzaj metadanych z listy blisko trzydziestu pozycji. Istnieje również możliwość szczegółowego określenia kryteriów wyszukiwania na podstawie fragmentu wyrazu. Umożliwiono doprecyzowanie, czy dana fraza ma występować na początku lub na końcu słów użytych w opisach. Wadą wyszukiwarki jest natomiast brak możliwości wyboru więcej niż jednego kryterium wyszukiwania.

Wykazy wyświetlane są w formie tabelki, dzięki czemu są czytelne. Liczba kolumn oraz ich kolejność są zmienne w zależności od działu. Wyświetlane kategorie danych są dobrze dobrane, dzięki czemu nie ma potrzeby wchodzić na kartę obiektu w celu poznania jego podstawowej charakterystyki. W rubryce z opisem, w przypadku gdy jest on obszerny, istnieje możliwość otwarcia osobnego okna z jego pełną wersją. Po kliknięciu na miniatury zdjęć na nowej stronie otwiera się ich powiększenie. Nieintuicyjny jest natomiast sposób otwierania kart. Przejście na podstronę z pełnym opisem jest możliwe poprzez kliknięcie ikony drukowania w kolumnie „Drukuj”. Pojedyncza karta katalogowa jest wyświetlana w formie tabeli. Podobnie jak w przypadku wykazów liczba rubryk jest zmienna w zależności od rodzaju przedmiotu. Na przykładzie ikon można wymienić następujące kategorie metadanych: numer ewidencyjny karty, nazwa/tytuł przedmiotu, autor, dział, kategoria, numer inwentarzowy, materiał, kraj, miejscowość, wytwórnia, data nabycia, wysokość, szerokość, długość, średnica, waga, czas powstania, opis przedmiotu, sygnatury, napisy, pochodzenie, udział w wystawach, bibliografia oraz wizerunki. Pracownicy Muzeum Południowego Podlasia wiernie przenieśli do Internetu

papierowe wersje kart. Z tego powodu ich układ jest dość klasyczny, ale dzięki temu katalog może aspirować do miana w pełni naukowego.

2.14. Muzeum w Koszalinie

Projekt digitalizacyjny, którego jednym z elementów jest tworzenie internetowego katalogu zbiorów realizowany jest również przez Muzeum w Koszalinie. Na chwilę obecną udostępniono 1 163 pozycje. W katalogu znalazły się wybrane muzealia rozdzielone ze względu na działy, z których pochodzą na: etnografię, historię miasta, numizmatykę oraz sztukę współczesną. Na razie nie uwzględniono zabytków archeologicznych oraz dzieł sztuki dawnej, mimo że stanowią one istotną część zbiorów. Przewidziano możliwość otworzenia wykazu wszystkich opracowanych pozycji.

Odnośnik do katalogu umieszczony jest na stronie głównej w menu górnym. Po kliknięciu na przycisk „Zbiory” otwiera się „Wirtualne Muzeum w Koszalinie”. W zakładce „Aktualności” znajduje się informacja na temat samego projektu. Należy docenić zamieszczenie podstrony „Pomoc”, na której wyjaśniono działanie podstawowych funkcji katalogu: wyszukiwania oraz albumu. Dzięki temu mniej doświadczeni użytkownicy mogą szybko zacząć korzystać z udostępnionych im narzędzi ułatwiających przeprowadzanie kwerend.

Zaawansowana wyszukiwarka umożliwia wybranie sześciu różnych kryteriów. Hasła w polach: tytuł, opis oraz numer inwentarzowy wpisuje się ręcznie natomiast w przypadku: autora, techniki i materiału można skorzystać z dołączonych słowników. Jednak z niewiadomych przyczyn wyszukiwanie w oparciu o hasła przedmiotowe nie działa. Katalog umożliwia określenie dowolnej liczby kategorii, na podstawie których przeszukiwana będzie cała baza. Funkcja albumu daje możliwość stworzenia własnej listy obiektów, którą można wydrukować lub też przesłać e-mailem.

Na wykazach wyświetlane są miniatury zdjęć oraz rubryki dotyczące autora, materiału i techniki wykonania. Przy każdej pozycji umieszczono też ikonę plusa, która pozwala na dodanie wybranego muzealium do albumu. Na karcie ewidencyjnej pod wizerunkiem opisane są po kolei podstawowe metadane wymienione już wcześniej przy okazji omawiania zaawansowanych funkcji wyszukiwarki. Ponadto w opisie

zaznaczono dział, z którego pochodzi muzealium, a w rubryce „nazwa” określono rodzaj przedmiotu.

2.15. Muzeum Zamkowe w Malborku

Katalog zbiorów Muzeum Zamkowego w Malborku zawiera zestawienie 107 najcenniejszych zabytków. Opracowane pozycje podzielono zgodnie z rodzajowym układem kolekcji tej instytucji. Spośród 21 wyodrębnionych działów udostępniono jedynie wybrane muzealia z kolekcji: bursztynu, ceramiki, ekslibrisu, kafli, malarstwa, mebli, metali zabytkowych, militariów, rzeźby, szkła artystycznego, tkanin, witraży, a także dokumentacji historycznej oraz gabinetu rycin. Nie przewidziano jednak możliwości wyświetlenia wykazu całości opracowanych zbiorów.

Link do katalogu znajduje się w menu tekstowym po lewej stronie, w części serwisu z informacjami dotyczącymi samego muzeum. Po rozwinięciu zakładki „E-muzeum” użytkownicy mogą wybrać pomiędzy katalogiem a wirtualną galerią. Kliknięcie na pierwszą opcję powoduje otwarcie strony z krótką informacją na temat katalogu. W jej nagłówku, nie wiedzieć czemu, figuruje tytuł „Galeria online”.

Wyszukiwarka umieszczona po lewej stronie oferuje dość ubogie możliwości przeprowadzania kwerend. Oprócz prostego poszukiwania, w oparciu o konkretne słowo lub frazę, możliwe jest przeglądanie muzealiów posegregowanych ze względu na kolekcję, z której pochodzą oraz miejsca, w którym są przechowywane. Warta uwagi jest ostatnia z opcji. Wydaje się, że w swoich katalogach internetowych powinny ją uwzględniać te muzea, które mają złożoną strukturę i rozległe powierzchnie ekspozycyjne.

Wykaz obiektów prezentowany jest w formie kafelków z wizerunkami i tytułem dzieła sztuki względnie nazwą przedmiotu. Na poszczególnych kartach katalogowych umieszczono zdjęcie oraz podstawowe metadane, takie jak nazwa, pochodzenie, datowanie, przynależność do kolekcji oraz numer inwentarzowy. Niektóre pozycje mają dodatkowo określone autorstwo, materiały, technikę wykonania, wymiary oraz pochodzenie. W pojedynczych przypadkach na karcie muzealium zamieszczono pełniejszy opis naukowy.

2.16. Muzeum Zamojskie w Zamościu

Muzeum Zamojskie w Zamościu może pochwalić się jednym z pierwszych w Polsce internetowym katalogiem zbiorów. Z rozwiązań przyjętych przy jego realizacji skorzystały inne placówki w regionie: omówione wcześniej Muzeum Południowego Podlasia, a także Muzeum Ziemi Chełmskiej. W bazie do chwili obecnej znalazło się 6 846 pozycji udostępnionych w dwóch osobnych, zwartych katalogach: archeologicznym i muzealnym. Dalsze wyraźne podziały, choćby ze względu na dział, nie zostały zastosowane. Utrudnia to nieco poszukiwania. Można co prawda wybrać w wyszukiwarce kategorię „dział” i tym sposobem zawęzić cały spis, jednak jego nazwę trzeba wpisać ręcznie, co osobom nieznaną strukturę zbiorów może sprawić trochę problemów. Zastosowanie krótkiego zamkniętego słownika przy tej kategorii znacznie ułatwiłoby pracę i w dużej mierze rozwiązałoby problem.

Zakładki do katalogów umieszczono w widocznym miejscu w menu tekstowym na górze strony oraz w spisie treści po lewej stronie w kategorii „Katalogi muzealne”. Dopiero po przejściu na podstronę z katalogiem jest możliwość wyboru części poświęconej zabytkom archeologicznym. Niestety, nie zamieszczono nigdzie krótkiej charakterystyki samego projektu.

Wyszukiwarka jest prosta i intuicyjna. W katalogu zbiorów z działu archeologii poszukiwania można zawęzić do konkretnych kategorii wybierając z rozwijanego menu między: numerem identyfikacyjnym karty, miejscem znalezienia podzielonym na gminę, województwo oraz konkretną miejscowość, numerem katalogowym oraz inwentarzowym, nazwą przedmiotu i jego rodzajem, zakresem chronologicznym, a także kulturą, z której się wywodzi. W przypadku muzealiów kwerendę można przeprowadzić w oparciu o numer identyfikacyjny karty oraz numer inwentarzowy, nazwę przedmiotu, autora, dział, kraj, czas powstania, opis, bibliografię oraz nie do końca jasną kategorię „obrazek”. Trochę dziwi, że wśród tyłu metadanych zabrakło miejsca dla materiału i techniki wykonania, mimo że są one wprowadzone na kartach. W obu przypadkach istnieje możliwość szczegółowego określenia kryteriów wyszukiwania na podstawie fragmentu wyrazu. Umożliwiono sprecyzowanie, czy dana fraza ma występować

na początku lub na końcu słów użytych w opisach. Wadą wyszukiwarki jest natomiast brak możliwości wyboru więcej niż jednego kryterium wyszukiwania.

Wykazy wyświetlane są w formie czytelnej tabelki z podpisanymi rubrykami. W kolejnych kolumnach wykazów zabytków archeologicznych umieszczono numer porządkowy karty, nazwę przedmiotu, krótki opis, wizerunek, zakres chronologiczny, kulturę, numer inwentarzowy oraz link pozwalający na otwarcie konkretnej karty ewidencyjnej. Podobnie jest w katalogu muzealiów, z tym, że kategorię czasową i kulturową zastąpiło określenie autora oraz działu muzeum, do którego przyporządkowano zabytek.

Poszczególne karty katalogowe są wiernym przeniesieniem na stronę internetową ich papierowej wersji, łącznie z odtworzeniem układu graficznego rubryk. Liczba metadanych jest stała, choć oczywiście nie zawsze wszystkie kategorie są uzupełnione. Pod względem opracowania merytorycznego poszczególnych pozycji katalog Muzeum Zamojskiego prezentuje poziom w pełni naukowy.

2.17. Muzeum Ziemi Chełmskiej w Chełmie

Pod względem wyglądu i funkcjonalności internetowy katalog zbiorów Muzeum Ziemi Chełmskiej zbliżony jest do projektu realizowanego przez Muzeum Zamojskie. Z tego powodu część tożsamyh rozwiązań nie będzie po raz kolejny szczegółowo omawiana. Udostępniona baza liczy aktualnie 9 224 pozycje. Muzealia zostały podzielone na mniejsze zbiory zgodnie z główną klasyfikacją na zabytki archeologiczne, etnograficzne, historyczne, numizmatyczne, przyrodnicze, a także dzieła sztuki dawnej oraz współczesnej.

Link do katalogu zamieszczony jest w menu tekstowym u góry strony głównej. Wybór pomiędzy działami odbywa się z poziomu podstrony. Dzięki zastosowaniu opcji panelu administracyjnego katalog może być zarządzany zdalnie. Na dole strony zamieszczono krótką informację na temat projektu. Wyszukiwarka jest bardzo prosta. W ramach działu można przeprowadzić kwerendę określając nazwę przedmiotu, autora, kategorię oraz numer inwentarzowy. Do katalogu nie są dołączone żadne słowniki, tak że hasła należy wpisywać samodzielnie.

Wykazy prezentowane są w formie czytelnej tabelki. W jej rubrykach umieszczone są najistotniejsze według twórców katalogów metadane, których dobór różni się w zależności od kategorii muzealium. Kartę ewidencyjną otwiera się za pomocą linku „Pokaż kartę” zamieszczonego w osobnej rubryce lub też pod treścią opisu przedmiotu. Jej układ jest odwzorowaniem karty papierowej. Liczba rubryk z opracowanymi danymi jest duża. Dzięki temu wpisy w katalogu Muzeum Ziemi Chełmskiej mają naukowy charakter.

2.18. Państwowe Muzeum Etnograficzne w Warszawie

Internetowy katalog zbiorów Państwowego Muzeum Etnograficznego w Warszawie zawiera 4 117 pozycji. Udostępnione muzealia podzielono na dwie części w oparciu o dział, z którego pochodzą tj. na zbiory etnograficzne krajów europejskich oraz Polski i Europy. Umożliwiono również przejrzanie wszystkich dzieł w jednym wykazie.

Dostęp do katalogu zapewnia duża ikona umieszczona na lewym marginesie strony głównej. Forma kafelka ze zmieniającą się co jakiś czas kolorową ilustracją oraz czytelnym podpisem „Katalog zbiorów” przyciąga uwagę i zachęca do zapoznania się ze zbiorami. Istnieje również możliwość otworzenia katalogu poprzez wybranie hasła „Elektroniczny katalog zbiorów” z zakładki „Informacja naukowa” znajdującej się w menu tekstowym na górze strony. Brak jest natomiast jakiegokolwiek informacji wprowadzającej do katalogu.

Zaawansowane wyszukiwanie przewiduje 18 osobnych kategorii metadanych, które uwzględniono na kartach ewidencyjnych: numer inwentarza, przedmiot/nazwa literacka, autor/wykonawca, nazwa gwarowa, materiał, technika, data wykonania, region etnograficzny, kontynent, kraj, województwo, powiat/gmina, adres, dział, kolekcja oraz opis. Część z nich wyposażona jest w słowniki, które działają na zasadzie sugerowania haseł w momencie wpisywania do rubryk konkretnego wyrazu. Jedynie baza autorów udostępniona jest w formie umożliwiającej przeglądanie całego wykazu, z którego wybrać można konkretne nazwiska. Niestety, funkcja ta nie działa poprawnie, ponieważ odznaczone hasła nie dodają się do pola wyszukiwania. Atutem wyszukiwarki jest możliwość przeprowadzania kwerend w oparciu o większą liczbę kategorii równocześnie. Twórcy katalogu przewidzieli

również funkcję albumu, dzięki której można tworzyć i zapisywać swoją własną listę muzealiów, którą można potem wydrukować.

W wykazach poza miniaturami zdjęć znalazł się tytuł, autorstwo i numer inwentarzowy. Można je wyświetlać zarówno w formie tabeli, jak też kafelków. W obu przypadkach prezentowane są te same dane. Na karcie ewidencyjnej pod galerią zdjęć, które można dodatkowo powiększyć, znajduje się charakterystyka muzealium. Liczba kategorii, które się wyświetlają jest zmienna. Szczegółowe opisy przedmiotów są na ogół dokładne i dość obszerne.

3. Problemy towarzyszące tworzeniu internetowych katalogów zbiorów

Mimo postępującej w Polsce informatyzacji muzea polskie, jak wynika z niewielkiej liczby funkcjonujących elektronicznych katalogów zbiorów, dość sceptycznie podchodzą do tego typu rozwiązań. Przyczyną takiego stanu rzeczy, poza na ogół skromnymi środkami finansowymi, mogą być rozmaite obawy oraz trudności, jakie mogą wynikać w trakcie wdrażania projektów. Na podstawie korespondencji z pracownikami instytucji, które uruchomiły już na swoich stronach katalogi internetowe oraz w oparciu o własne obserwacje autora udało się wyodrębnić kilka grup najważniejszych problemów, które mogą się pojawić w trakcie pracy nad katalogiem, począwszy od momentu kształtowania się koncepcji, aż do okresu administrowania już funkcjonującym programem. Omówienie tych zagadnień ma na celu wywołanie wśród muzealników dyskusji, która przyczyni się do znalezienia optymalnych rozwiązań, a także do rozwiania popularnych, choć najczęściej nieprawdziwych, mitów na temat digitalizacji i udostępniania zbiorów *online*.

Pierwszą grupą problemów są trudności natury technicznej. Muzeom często brakuje odpowiedniego sprzętu, pracowni, a także pracowników, którzy mogą poświęcić dostatecznie dużo czasu na wprowadzanie metadanych. Wydaje się jednak, że dzięki umiejętnemu wykorzystaniu możliwości, jakie dają rozmaite krajowe i międzynarodowe programy dofinansowujące projekty digitalizacyjne, możliwe jest uzupełnienie muzealnej bazy służącej do cyfryzacji zbiorów. Pewnym rozwiązaniem jest również łączenie się mniejszych placówek w celu wspólnej realizacji tego typu projektów.

Kluczowym elementem, który wpływa na jakość i funkcjonalność internetowego katalogu zbiorów jest dobór odpowiedniego oprogramowania. Muzealnicy zajmujący się e-katalogami, którzy zgodzili się udzielić informacji na temat swojej pracy, narzekali na brak odpowiednich gotowych rozwiązań na rynku polskim. Muzea muszą więc dostosowywać do swoich potrzeb istniejące już bazy danych bądź też zamawiać całkowicie nowe projekty. Współpraca z firmami informatycznymi bywa trudna. Jeśli dochodzi już do wypracowania gotowego modelu katalogu, to pojawia się obawa przed jego modernizacją w przyszłości, która w skrajnym przypadku może spowodować konieczność rozpoczęcia całej pracy od początku. Tymczasem dobrze zbudowana baza danych, jaką jest internetowy katalog zbiorów, umożliwia poprawną konwersję w przyszłości. Przy wyborze odpowiednich rozwiązań programowych warto kierować się doświadczeniami placówek, które już wdrożyły odpowiedni system. Przykładem, który to potwierdza jest opisywana już wcześniej współpraca pomiędzy muzeami z regionu lubelskiego.

Poważną przeszkodę dla udostępniania zbiorów muzealnych w Internecie stanowią kwestie autorskie i prawne. Prawo autorskie ogranicza możliwość swobodnego reprodukowania dzieła, co w przypadku katalogu może uniemożliwiać publikowanie wizerunków lub też cytowanie *in extenso* jego treści. Nie przekreśla ono jednak możliwości publikowania metadanych, a to na nich wszakże opiera się katalog. Oznacza to, że jest możliwe zamieszczanie w Internecie pozycji katalogowych muzealiów, do których instytucja nie ma autorskich praw majątkowych, tyle że pozbawionych ilustracji. Zresztą wizerunki z czasem można uzupełnić kiedy wygaśnie już ochrona prawna.

Do przeszkód, które mogą opóźnić tworzenie katalogu internetowego czy też w ogóle zniechęcić do uruchomienia takiego projektu zaliczają się również problemy związane z opracowaniem samych zbiorów. Nierzadko zdarza się bowiem tak, że zbiory muzealne nie są w pełni scharakteryzowane. Opisy wymagają uzupełnień, a czasem również i poprawek. Dopóki taki stan rzeczy ma miejsce jedynie na papierowych kartach lub też wewnętrznej bazie danych, do której dostęp mają stosunkowo nieliczne osoby, nie stanowi to aż tak dużego dyskomfortu. Tymczasem w przypadku umieszczenia metadanych w sieci zwiększa się prawdopodobieństwo, że wszelkie niedociągnięcia

zostaną szybko wyłapanie. Dlatego też pracownicy muzeów mogą odczuwać niechęć do upubliczniania wyników swojej pracy nad powierzonym im zasobem muzealnym, aby przez błędy w opisach nie narazić się na ostracyzm w środowisku naukowym i muzealnym. Jednakże to, co stanowi przedmiot tego lęku tak naprawdę jest poważnym atutem. Dzięki powszechnemu dostępowi do bazy szerokie grono naukowców, a także amatorów-pasjonatów może na bieżąco zweryfikować metadane konkretnego muzealium. Dzięki temu, z korzyścią dla wszystkich, poszerza się wiedza muzealna na temat zbiorów.

Muzealnicy wdrażający w swojej instytucji e-katalogi muszą się zmierzyć również z wyzwaniem, jakim jest przeniesienie złożonej struktury zbiorów składających się z różnych typów muzealiów do jednolitego katalogu. Nakładu pracy wymaga również przygotowanie i uporządkowanie haseł słownikowych. Wysiłek włożony w przygotowanie indeksów szybko się jednak zwraca, ponieważ ułatwiają one pracę ze zbiorami. Pełne tłumaczenie katalogu wymaga z kolei odpowiednich sił i środków finansowych. Niektóre muzea próbują to obejść zlecając na zewnątrz jedynie translację haseł i terminów specjalistycznych, natomiast pozostawiając szczegółową charakterystykę w języku polskim.

Ostatnią grupą przeszkód, które sprawiają, że muzea nie uruchamiają na swoich stronach internetowych katalogów zbiorów są opory dyrekcji oraz pracowników. Pierwszy z nich przejawia się lękiem przed tym, że po udostępnieniu zbiorów w sieci, nikt nie będzie korzystał z tradycyjnej oferty muzeum. Ponadto placówki, które zarabiają na udostępnianiu wizerunków boją się, że jak wszystko trafi już do sieci, to stracą jedno ze źródeł przychodów. Tymczasem z doświadczeń instytucji, które prezentują swoje muzealia w Internecie wynika, że przedkłada się to raczej na wzrost zainteresowania ich instytucją wśród zwiedzających. Dobrze sporządzony opis, a także niewielki wizerunek wyświetlany na ekranie monitora nie zastąpi nigdy obcowania z autentycznym artefaktem, a jedynie zachęci do jego obejrzenia. Utrata zysków z tytułu udzielania licencji na fotografie także może być potraktowana w kategorii mitu. Cyfrowy wizerunek zamieszczony w katalogu ma na ogół dość przeciętne parametry jakościowe, które uniemożliwiają zastosowanie go w profesjonalnych publikacjach. Co więcej, dzięki funkcji popularyzatorskiej, jaką spełniają internetowe

katalogi o zbiorach mogą dowiedzieć się osoby, które prawdopodobnie w innym przypadku by do nich nie dotarły. Zwłaszcza osoby z zagranicy mogą chętniej korzystać z płatnych usług związanych z udostępnianym zasobem, o ile katalog posiada odpowiednie wersje językowe.

Muzealnicy, którzy stawiali pierwsze kroki w Polsce w dziedzinie e-katalogów skarżyli się również, że początkowo ich działania rodziły w środowisku obawy, czy takie projekty nie przyczynią się do wzrostu kradzieży. Padło nawet sformułowanie, że internetowy katalog zbiorów może stanowić „instrukcję dla złodzieja”. Rolą muzeów jest nie tylko zabezpieczanie materialnego kulturalnego i historycznego dziedzictwa, ale również udostępnianie zabytków odbiorcom. Ryzyko, że przestępca dokona kradzieży zainspirowany informacjami z katalogu internetowego jest dokładnie takie same, jak w przypadku klasycznej wystawy czy papierowego wydawnictwa katalogowego. Muzea nie powinny więc tłumaczyć swoich braków w systemach zabezpieczeń dostępnością ich zbiorów w przestrzeni internetowej.

4. Podsumowanie

Należy docenić wszystkie muzea, które podjęły się stworzenia internetowego katalogu swoich zbiorów. Nawet jeśli opracowana jest jedynie niewielka część muzealiów, to w przyszłości bazy danych mogą być szybko rozszerzone, bo najtrudniejszy etap instytucje te mają już za sobą. We wprowadzaniu e-katalogów przodują muzea małopolskie z Krakowem na czele. Aktywne są na tym polu także muzea regionu lubelskiego i pomorskiego. Słabo natomiast prezentują się instytucje stołeczne. Analizując zagadnienie całościowo nasuwa się kilka refleksji. Większość omawianych muzeów wprowadza nowe wpisy do katalogów kierując się zasadą wyboru reprezentatywnej grupy każdego rodzaju zabytków, nad którymi sprawują pieczę. Wydaje się, że praktyczniejsze dla użytkowników byłoby wytypowanie muzealiów z jednego działu czy kolekcji i opracowanie ich całościowo, a dopiero po zakończeniu jednego etapu prac można by przejść do kolejnej części zbiorów. Bardzo rzadko w katalogach pojawiają się informacje, o tym jak się nim posługiwać. Nie zawsze jest bowiem tak, że wszelkie funkcje, jakie ma do dyspozycji użytkownik są w pełni intuicyjne. Niekiedy do pewnych rzeczy trzeba dojść metodą prób i błędów. Standardem powinno być

także tłumaczenie katalogu przynajmniej w warstwie opisu pól użytkowych oraz pozycji w tabelach i wykazach, choć oczywiście najlepiej byłoby, aby translacje poddane zostały również same metadane. Jest to niezwykle istotne, jeśli muzea chcą zaistnieć poza granicami Polski, choćby w ramach rozmaitych projektów międzynarodowych, takich jak baza Europeana. Poza nielicznymi wyjątkami, w większości działających e-katalogów więcej wysiłków powinno zostać włożone w pracę nad słownikami haseł. Indeksy są jednym z najważniejszych elementów tego typu publikacji. Dobrze skonstruowane znacznie zwiększają użyteczność katalogu. Na koniec warto wspomnieć o tym, że brak jest jednolitego standardu, w oparciu o który muzea mógłby tworzyć własne katalogi. Instytucje na własną rękę wybierają, jakie kategorie metadanych zostaną wprowadzone do internetowych kart ewidencyjnych. W przyszłości może to utrudnić tworzenie ogólnopolskiej bazy muzealiów. Cieszy natomiast fakt, że problem został dostrzeżony przez instytucje kultury o charakterze centralnym, takie jak NIMOZ. Należy mieć nadzieję, że za kilka lat, dzięki podejmowanym działaniom, liczba muzeów polskich, które mogą się pochwalić internetowymi katalogami zbiorów znacznie się powiększy.

Łukasz Żywek